

Rationella och irrationella regleringar av tillämplig lag

De flesta internationella avtal innehåller en liten klausul som behandlar lagval, dvs. det materiella underlaget för avtalet. Den pekar ibland ut ett visst lands lag, ibland (i första hand i standardavtal) en viss typ-parts (i allmänhet säljarens) lands lag, ibland en konvention (t.ex. FN-konventionen angående internationella köp av varor (CISG)) eller en principalsamling (t.ex. Unidroit Principles of International Commercial Contracts). Andra gånger lämnar avtalet frågan till en domstols eller skiljenämnds mer eller mindre skönsrättiga val.

Valet av tillämplig lag är viktigt. Det styr hur ett avtal bör struktureras och vad det behöver innehålla. Det påverkar också betydelsen av de termer som används i avtalet. Inte minst därför är det lämpligt att redan när avtalet utformas faktiskt välja och därigenom klargöra vilka regler som skall tillämpas. Det innebär också att den vanliga standardavtalskonstruktionen med en hänvisning till "lagen i säljarens land" är olämplig, eftersom den innebär att avtalet slumpmässigt kommer att tillämpas på delvis skilda sätt beroende på var säljaren i det enskilda fallet råkar finnas.

Nationell rätt är ofta ett olämpligt alternativ

Det är bekvämt och förefaller vara rationellt att låta den egna – förhållandevis välkända – lagen tillämpas. Problemet är att den ofta är minst lika okänd för motparten och motpartens ombud som den är känd för en själv. Än värre är att den därtill är tämligen otillgänglig för motparten och dess ombud. Svensk rätt är t.ex. i allt väsentligt på svenska – ett språk som inte behärskas av mer än ca två promille av världens befolkning. Inte minst den begränsade tillgängligheten medför att nationell rätt (svensk eller annan) framstår som ett olämpligt alternativ för de flesta internationella avtalsrelationer. Bättre vore om avtal i stället byggdes på regelverk som redan från början var kända eller i vart fall tillgängliga – inte bara språkligt utan även på andra sätt – för båda parter. Det skulle sänka transaktionskostnaderna för alla inblandade.

Goda alternativ till nationell rätt

CISG har under snart 25 år varit Sveriges – och till dags dato 75 andra staters – internationella köplag. Trots det envisas många företag och advokater – såväl svenska som utländska – med att internationella

Jon Kihlman är ledamot av ICC:s referensgrupp Handelsrätt och har bl.a. varit aktiv under framtagandet av Incoterms 2010.

köpavtal skall tillämpas mot bakgrund av den egna nationella köplagen. Det är i bästa fall bara dumt.

För andra objekt än varor finns inte minst Unidroit Principles som ett utmärkt alternativ till svensk – eller annan nationell – rätt. Liksom CISG är de ett förträffligt juridiskt hantverk och liksom CISG är de lättillgängliga: I stort sett all behövlig information finns fritt tillgänglig på Internet. En ytterligare fördel framför svensk rätt att regleringen i Unidroit Principles är sammanhållen: För ett avtal om att en tjänst skall utföras innebär svensk rätt bl.a. analogier från köplagen och från konsumenttjänstlagen, spridda skurar ur handelsbalken och därtill allmänna (svenska) avtalsrättsliga principer. Det är onödigt svårt även för en svensk. För en utländsk motpart borde ett sådant alternativ innebära att juridiken i avtalet i sig framstår som ett bärande skäl för att avstå från att alls ingå avtal.

Nationell rätt är ett handelshinder

Svenska företag gagnas av att det finns så få hinder som möjligt mot att träffa avtal med dem. Sakligt omotiverade krav på att svensk rätt skall tillämpas är många gånger ett sådant hinder. Svenska företag bör därför skrota det mer eller mindre reflexmässiga kravet att svensk rätt skall tillämpas och i stället konsekvent hänvisa till CISG eller Unidroit Principles, vilka båda är högkvalitativa, neutrala, internationella och lättillgängliga regelverk. Svensk rätt är knappast bra för Sverige!

Advokat, jur. dr. Jon Kihlman
www.avtalsratt.com